

İnsan Hakları Derneği

İNSAN HAKLARI ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ
HAD
HUMAN RIGHTS RESEARCH ASSOCIATION

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kurulması ile İlgili Hükümet Açıklaması: İnsan Hakları Kurumsallaşmasına Tamamen Araçsal Bakılıyor ! 18 Ocak 2015

Başbakan Yardımcısı ve Hükümet Sözcüsü Numan Kurtulmuş, 11 Ocak 2016 tarihinde gerçekleştirilen Bakanlar Kurulu toplantısında gündemlerinde olan “Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun kurulması” hakkındaki kararlarını basınla paylaşmıştır. Kurumun, bir “paket” içinde görüşüldüğünü ifade eden Hükümet Sözcüsü, “vize muafiyeti koşulu” olarak tasarlanan bu kurumun “işkenceyi önlemek” amacıyla birlikte “kamu ve özel sektörün içerisinde karşılaşılabilecek ekonomik ve sosyal haklara erişimdeki ayrımcılığa dayalı olası hak ihlallerine karşı” kurulacağını; ve asla “yasama, yürütme ve yargıya müdahale etmeyecek” nitelikte olacağını belirtmiştir. “Detaylı bir çalışmaya son şeklinin verildiği” ve “önümüzdeki günlerde TBMM’ne gönderileceği” belirtilen böyle bir çalışma bugüne kadar kamuoyu ile hiçbir şekilde paylaşılmadığı için tasarının içeriği tarafımızca bilinmemektedir. Bu nedenle Hükümet Sözcüsünün sadece “Türkiye için hayırlı uğurlu olması” temennisi ile son bulan bu açıklaması ile ilgili “hayırlı uğurlu” dileğinin, neden “hayırlı olamayacağına” dair görüşlerimizi bugün kamuoyu ile paylaşıyoruz:

1. “İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması için Kurulan Ulusal Kurumların Statüsüne İlişkin İlkeler (Paris İlkeleri)” gereği bu Kurumların hazırlık süreçlerinde sivil toplumun katılımını zorunlu kılmaktadır. Böylece devletin kendi eylemlerinin denetim sorumluluğunu yine Paris İlkelerinde açıkça ifade edildiği üzere “yapısal, işlevsel ve mali açıdan bağımsızlığı garanti altına alınmış” bir Kuruma devretmesi öngörülmektedir. Bu nedenle sivil toplum, bu bağımsızlığın sağlanmasının garantörü olarak hazırlık sürecinin zorunlu unsuru olarak konumlandırılmaktadır. Dolayısıyla, sivil toplumu hazırlık sürecine hiçbir şekilde dahil etmemek daha en başından bu yeni kurumun geçersizliğini ilan etmek anlamına gelmektedir.
2. İnsan Hakları Kurumunun felsefesinde, yasama, yürütme ve yargı erklerinin insan haklarına aykırı eylemlerinin önlenmesi için müdahaleci bir sıfatı olduğu gibi, ihlallerin giderilmesi açısından da koruyucu bir pozisyonu mevcuttur. Kurulacağı ilan edilen Kurumla ilgili Hükümet Sözcüsü’nün açıklamaları, zaten halen mevcut olan ve hiçbir şekilde insan haklarının korunmasında bir ağırlık teşkil etmeyen kurumlardan farklı bir işlev üstlenilmeyeceğinin kabulü anlamına gelmektedir. Ayrıca, insan haklarının korunmasında ve geliştirilmesinde daha da zarar verici bir yapının oluşturulacağı endişesini doğurmaktadır.
3. İşkence, kamu otoritelerinin ya da onlara eşlik eden özel kişi ya da profesyonellerin, “alıkonulan kişiyi” küçük düşürmek, cezalandırmak, caydırmak, itiraf ya da bilgi almak amacıyla uygulanmaktadır. Öte yandan, “kamu otoritesini ve güvenini” kullanmayı ya da kötüye kullanmayı da içeren tekniklerin uygulandığı anı tarifler. Bu anlamda, alıkonulma mekanlarına habersiz ziyaret yetkisi tanınması suretiyle işkencenin önlenmesi amacını geliştiren uluslararası toplum, Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme’nin Seçmeli Protokolünü (OPCAT) oluşturmuştur. Türkiye de bu Sözleşmeyi ve Protokolü onaylamış ve yürürlüğe koymuştur. OPCAT uyarınca oluşturulması öngörülen Ulusal Önleme Mekanizması, kendi işlevini dahi yerine getiremeyen Türkiye İnsan Hakları Kurumu’na görev olarak verilmiştir. 2004 yılından beri, insan hakları örgütleri olarak, tamamen ayrı ve Sözleşmeye uygun olarak bağımsızlığını ve etkinliğini koruyacak bir ulusal önleme mekanizmasının oluşturulmasını

savunageldik. Bakanlar Kurulu ilan ettiği bu yeni çalışmasıyla, zaten olmayan bir işlevi gerekleşemeyecek başka fonksiyonlarla birleştirerek, özellikle yıllardır ‘‘insan hakları kurumları’’ adına bütünüyle içi boşaltılmış ve sonuçta insan hakları ortamına zarar verici yapılara dönüşmüş girişimlerine bir yenisini daha eklemesi endişelerine yol açmaktadır.

4. Altı yıl boyunca ‘‘Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kanunu Tasarı Taslağı’’ olarak İçişleri Bakanlığı’nın sayfasında yer alan tasarının danışma süreçleri işletilmeksizin ortadan kaldırılması, kapsamlı, bütünlükçü ve samimi bir ayrımcılıkla mücadele yasaı oluşturmaktan kaçınılması insan haklarının korunması ve eşitlik ilkelerinden yana bir gündemin olmadığı eleştiri ve endişelerimizi güçlendirmektedir. Aslında ayrımcılık ve bir seyahat hürriyeti kısıtlaması olan vize uygulamalarının kaldırılması ve vize muafiyeti sağlanması yönündeki müzakerelerin selameti adına, bir aracı olarak böylesi bir düzenlemeye gidilmektedir ki, bu da kurumun ne kadar ‘‘saygın’’ bir kurum olarak ele alındığına dair çok ciddi bir endişe verici durumdur .

5. Hükümetin kapalı kapılar ardında hazırladığı, bir paket içerisinde ele aldığı, bir reform olarak sunmaya çalıştığı ve aslında böylesi bir kurumun saygınlığına hiç de önem vermeyip, sadece vize muafiyeti sağlanması mukabilinde tezahür eden bu tavırdır. İnsan hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik bir zihniyet açıklamasıdır ve daha doğmadan saygınlığını kaybetmiş, önemsiz, alelade bir kurum olmaya mahkumdur.

Türkiye için gerçekten ‘‘hayırlı olacak’’ olan insan haklarının iğnenmesinden vazgeilmesidir. Tüm kamuoyundan kaçırılarak hazırlandığı açık olan Tasarı geri çekilmelidir. İnsan hakları kurumlarının işlevleri ile donatılmış olan diğer Kurumların da sessizliklerini bozmaları gerektiğini bu vesileyle hatırlatmakta fayda görüyoruz.

Yukarıda dile getirdiğimiz görüşlerimizi ilgili bütün uluslararası kuruluşlar ve Komiteler ile paylaşacağımızı da belirtmek isteriz.

İMZACI İNSAN HAKLARI ÖRGÜTLERİ

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), İnsan Hakları Derneği (İHD), İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (Mazlum Der), Helsinki Yurttışar Derneği (HYD), İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD), İnsan Hakları Araştırmaları Derneği (İHAD), Uluslararası Af Örgütü Türkiye şubesi (UAÖ Türkiye)